

47. Budapest, II. Szépvölgyi út 14.

U, B, Ró, Á

2007. szeptember 10. és október 20. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a Szépvölgyi út és a Felhévizi utca által határolt telken. A telek, a Szépvölgyi-árok alsó, kiszélesedő Duna felőli végén található. Az ingatlan Ny-i és É-i szélén 2005-ben húzott 10–10 m széles kutatósávok eredménye alapján letermeltük a modern és az újkori feltöltést. A próbaásatás 5×5 m-es raszterhálózatát terjesztettük ki az egész területre. Már a gépi munka során előkerült az újlaki templom Ny-i oldalán húzódó 18. századi temető. A sűrűn elhelyezkedő, sokszor egymásra ásott sírok exhumálásakor jelentős mennyiségű fém lemezgombot, rózsafüzér-gyöngyöt és zarándokérmeket találtunk. A lelőhelyet teljes mértékben lefedő újkori temető csaknem teljes mértékben elpusztította a felső régészeti rétegeket. A telek ÉK-i negyedében részleteiben azonosítottunk egy kb. 4×4 m alapterületű Árpád-kori veremházat, amelynek keményre döngölt padlóján égésnyomokat figyelhettünk meg. Az épülettől K-re a sírok között 2 külső kemence keskeny sávban megmaradt részleteit dokumentáltuk. A középkori háztól D-re római kori szemétdögör alsó része került napvilágra, amely az itt húzódó neolitikus leleteket tartalmazó humuszos feltöltődésbe mélyedt. Az ásatási terület DNy-i szélén nagyobb kiterjedésű, egyrétegű köves felület került elő az őskori és római réteg határán. A telek területe korábban meglehetősen tagolt felszínnel rendelkezett, ugyanis a Szépvölgyi út felé eső részen megközelítőleg K–Ny-i hossz tengelyű, 25 m széles, természetes kiemelkedés húzódott. Ennek felületén kerültek elő a már említett Árpád-kori jelenségek is, de a dombhát szolgált lakhelyül annak a bronzkori telepnek is, amelynek kis területre összezsúfolt, sokszor többszörös szuperpozícióban lévő gödreit is feltártuk. A kerek alaprajzú, többnyire méhkas alakú metszettel rendelkező gödrök nagyrészt hamus, égett betöltéssel rendelkeztek, amelyben jelentős mennyiségű állatcsont, és kerámiatöredék volt. A leletek közül kiemelkedik több ép, vagy csaknem ép edény, továbbá egy agyagból formált idol töredéke. A természetes kiemelkedés D-i, lejtős oldalához húzódó, D-i és K-i irányba vastagodó neolitikus (DVK) leleteket tartalmazó humuszos feltöltődést vágtunk át, amelyet már jól ismerünk a környéken folytatott korábbi ásatásainkból. Újra megerősítést nyert, hogy ez a réteg a völgy magasabb részein feltételezett telep(ek) anyagának erózió útján történő lehordódásakor keletkezett.

KÁRPÁTI ZOLTÁN

48. Budapest, II. Ürömi utca 37.

Ó, Ró

Kárpáti Zoltán 2006 novemberében végzett próba-feltárása alapján került sor 2007. május 24. és június 25. között a megelőző feltáráshoz. A kérdéses területen (Hrsz.: 14843/1) 170–180 cm mélységben, az újkori

rétegek alatt, egy a telek nagyságát meghaladó méretű római kori épület alapfalai kerültek elő. A falak ÉK–DNy és ÉNy–DK tájolásúak. A kisebb-nagyobb méretű, sárgásfehér mészkövekből készült, 50–60 cm széles falalapozások szinte kivétel nélkül kötőanyagot mellőzve, agyagba rakva készültek. Ezekről eltérő kivitel lehetett megfigyelni egy fal esetében, ahol az alapozást kavics és habarcs keveréke jelentette, illetve nem ismert a telek K-i oldalán előkerült, a ma már csak falkiszedések által jelzett egykori falak kialakítása. A kutatott terület ezen részén, a falkiszedések és a korabeli, természetes lejtéshez igazodó épületkialakítás miatt mélyebben és ezáltal vastagabb rétegben kerültek elő, míg a telek Ny-i oldalán, csak a falak alsó 1, jobb esetben 2–3 kőszora volt dokumentálható. A feltárt, egymással kapcsolatban lévő falak mindenestre egy nagyobb kiterjedésű, szabályos alaprajzi sémát mutató, villa jellegű épület részeként értelmezhetők. Ezen építményt az eltérő falazási technikák és falak egymást vágó kialakítása miatt feltehetőleg hosszabb ideig, beosztását némileg módosítva, átépítve használhatták. A kutatott római falszakaszokhoz tartozó egykori járósínt ugyanakkor már sehol sem volt megfigyelhető. Megjegyzendő, hogy a falakat fedő újkori réteg alsó részéből tegulák és imbrek nagyszámú töredéke került elő. A római kori kísérő leletek száma a dokumentált emlékek szintjének megfelelően csekély, és jobbára újkorral kevert. A kis mennyiség egy jelentős hányadát ugyanakkor terra sigillata töredékek alkotják, illetve előkerült egy levél-, vagy indaformát mutató stukkódarab is.

A római leletek mellett számottevő mennyiségű őskori kerámiatöredék származik abból a sötétbarna földrétegből, amelybe a római falakat is vágták. Ez utóbbi leletcsoporthoz objektum, régészeti jelenség nem került elő, így feltételezhetően az erózió következtében kerültek a rétegbe. A K felé vastagodó sötétbarna réteg alatt tömör, köves-kavicsos réteg került elő, amely már a Felhévizi utcai ásatáson is (Felhévizi utca 7. – 2004) több rétegben, nagy kiterjedésben mutatkozott. A jelenség egykori vízfolyás medreként értelmezhető. A feltárt villaszerű építmény esetlegesen kapcsolatba hozható a közeli Daru utcában 1938-ban feltárt szarkofágokkal, illetve az ugyanott 1981-ben előkerült életnagyságú, márványból készült úgynevezett „helytartó-szoborral.” Az alaprajzi séma, valamint a Daru utcai kőemlékek közelsége tehát egy jelentős római kori emléket sejtet, amely a telken megfigyelt és dokumentált falaktól eltekintve sem az attól É-ra (Ürömi utca 39.), sem a D-re (Ürömi utca 31.), sem a K-re (Felhévizi utca) folytatott ásatásokon nem került már elő.

ANDERKÓ KRISZTIÁN

49. Budapest, II. Ürömi utca 57.

U, Ró, Á

2007 májusában a tulajdonos megbízásából végeztünk feltárást a fenti telken, mely az újlaki kápolna tőszom-

szédságában, a Szépvölgyi-árok alsó szakaszában található, ott, ahol az árok kiszélesedik a Duna irányába. Az erős K–Ny-i lejtésű terepen a környező telkeken korábban végzett megfigyeléseink igazolódtak. A telek DNy-i sarkában 19. századi betöltésű, lapos márgából rakott falazatú pincét azonosítottunk, amely jól láthatóan az Ürömi utca vonalához igazodott. A pincéhez tartozó egykori telek területén lévő szemétködrökből is többet megtaláltunk. A 0,5–0,8 m vastag modern és újkori feltöltés alatt a római humusz jelentkezett, amelyből szórványosan került elő római kerámia. Ebbe a rétegbe ásva találtunk a telek ÉNy-i negyedében egy 60 cm átmérőjű Árpád-kori külső kemencét. A római kori humusz alatt vastagabb, lelet nélküli, mészhálós humuszréteg húzódott. Alatta a már ismert neolitikus leleteket tartalmazó humuszos réteget tártuk fel, amelynek alján kőgörgötes felületet dokumentáltunk. A telek ÉK-i negyedében, a Szépvölgyi úthoz közelebb 1,5×2 m átmérőjű beásást bontottunk ki, amelynek betöltésében neolitikus leletek voltak. A telkeken végzett geopedológiai (Horváth Zoltán, ELTE) vizsgálat alapján feltételezhető, hogy nem mesterséges objektumot találtunk, hanem a területen egykor állt őserdő egyik kidőlt fájának kiszakadó gyökérszete által kialakított gödör természetes betöltődését figyelhettük meg.

KÁRPÁTI ZOLTÁN

50. Budapest, III. Anikó u.–Czetz J. u.–Petúr u.–Csalma u.; Emőd u. 10.

Ró

2007 folyamán lakópark és irodaház építése miatt került sor régészeti kutatásra a polgárvárostól É-ra található szentélykörzet és forrásfoglalások É-i, ÉK-i szomszédságában. (Az illusztrációt lásd a 176. oldalon!)

Anikó u.–Czetz J. u.–Petúr u.–Csalma u.

A területen a régészeti feltárást a közeli római kori lelőhelyek indokolták: a telek Ny-i szomszédságában 2006-ban római kori épületomladékok és azt kísérő kisszámú leletanyag, illetve forrásfeltörések nyomai kerültek elő. A telektől DNy-ra a Római Strandfürdő területén 1965, ill. 2000–2001-ben a polgárvárost és a legiotábort is ellátó É–D-i irányú aquaeductus forrás-helyei, kútházai, szentélyépületei kerültek elő, illetve a vízvezeték tápláló csatornaágak. A fentiek ismeretében elsősorban további források és az ezekhez kapcsolódó esetleges római kori objektumok előkerülésével lehetett számolni.

A korábban a területen működő gyártelep 1 m-es feltöltése alatt az összes kutatóárokban azonos rétegsor mutatkozott. A feltöltés alatt vékonyabb, még újkori anyaggal kevert sötétebb barna réteg jelentkezett, majd ez alatt egy szürkésfekete, agyagos, vizes, szerves anyagban gazdag réteg, amely meglepően nagy számban tartalmazott római kori építési anyagot (tegula, imbrex, tubus ill. piskóta alakú és nyolcszögletű padlótegla)

állatcsontot, házikerámiát, illetve terra sigillata és nagyszámú üvegedény töredékeit (főként pohárformák). Feltűnő volt a mázas mortariumok gyakori előfordulása a leletanyagban.

A réteg alatt a legtöbb helyen megjelent a forrásfeltörések zónájára jellemző sárgásfehér vízköporos réteg, illetve néhány helyen masszív, vastag vízkőréteg is kialakult, ezeket folszerűen dokumentálhattuk. Ez a réteg leletanyagot már nem tartalmazott, geológiai rétegnek minősül. A vízköves kiválások alatt Ny felé jellemzően további szürkésfekete agyagos és vízköves szintek váltakoztak, K felé azonban már igen magasan megjelent a sárga homokos altalaj, itt vízkőkiválások sem voltak. A topográfiai megfigyelések arra utalnak, hogy a terület K felé emelkedett, homokhátakkal, míg Ny felé mélyedések tagolták a felszínt és ebben a zónában lehet elsősorban forrásokkal számolni.

A vízkőkiválások közvetlen környezetében, illetve ezt a réteget vágva a terület K-i és Ny-i felében kisebb mélyedéseket (beásások?), összesen 5 kisebb, É–D-i irányú, sekély teknős aljú árkot dokumentáltunk, kettő alján és mellette kisebb karólyukakat is kibontottunk. A fentiekön kívül 3 nagyobb, szögletes formájú, átlagosan 40 cm mély, tetejükön kövekkel körberakott oszlophelyet(?) is találtunk. Az objektumok egyelőre nem mutatnak rendszert, ugyanakkor feltűnő, hogy kizárólag a vízköves rétegeket vágva kerültek elő, így feltételezzük, hogy a közelben feltörő források hasznosításával lehettek kapcsolatban. A folyamatban lévő geológiai vizsgálatok reményeink szerint lokalizálni tudják majd a forrásokat. Az előkerült objektumok és a nagyszámú leletanyag alapján valószínű, hogy a Római Strand területén azonosított szent liget erre, azaz É-i irányban is folytatódhatott további forrásokkal. A vízfeltörési helyeket hasznosíthatták (ld. árkok, karólyukak – sövénykerítés?) a nagyszámú üvegedény jelenléte pedig esetleg kultikus, ill. gyógyászati célokra is utalhat (áldozat, ivókúra?). A leletanyag zöme (pl. rheinzaberni terra sigillata) a Kr. u. 3. századra keltezhető.

A rétegsor alapján valószínű, hogy a tényleges objektumok (épületek?) és járósintjeik a feketésszürke réteg tetején húzódó rétegben lehettek, ezeket azonban az újkori tereprendezések már elpusztították, csak töredékes leletanyaguk maradt meg, illetve azok a földbe mélyített objektumok, amelyek elérték az alul húzódó vízköves szintet. A rétegsor alapján az is látszik, hogy a római korban a forráshelyek hasznosítása miatt nem képződtek vízköves szintek, azok csak a korábbi időkben alakultak ki.

Emőd. u. 10.

A szondázó jellegű feltárást a beépítendő terület 10%-án végeztük el, két É–D-i és két K–Ny-i irányú, 5×45, ill. 2×12 m alapterületű kutatóárokmal. Mind a négy árokban azonos rétegsort dokumentálhattunk: a felső, kb. 1–1,2 m vastag újkori feltöltés alatt sötétebb barna, átlagosan 20 cm vastag agyagos réteg, majd ez alatt